

Sygn. akt III AUa 175/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Rzeźniowiecka (spr.)

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

del. SSO Anna Rodak

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 października 2015 r. w Ł.

sprawy **S. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo - (...) - (...) w P. przy udziale zainteresowanych: M. D. (1), P. G., D. M., T. N., A. S., G. T.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji S. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo - (...) - (...) w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 24 listopada 2014 r. sygn. akt V U 1329/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od S. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. kwotę 765 (siedemset sześćdziesiąt pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.**

Sygn. akt III AUa 175/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 listopada 2014 roku Sąd Okręgowy w P. po rozpoznaniu sprawy S. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo- (...) - (...) w P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z udziałem zainteresowanych M. D. (1), P. G., D. M., T. N., A. S., G. T. o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oddalił odwołanie płatnika składek od decyzji organu rentowego z dnia 13 sierpnia 2013 roku w sprawach nr 85/2013, 101/2013, 69/2013, 98/2013, 90/2013, 59/2013 , mocą których organ rentowy ustalił podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanych jako pracowników odwołującego się.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na tle następującego stanu faktycznego sprawy, który Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własny do rozpoznania sprawy na etapie postępowania drugoinstancyjnego.

S. S., prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo- (...) - (...) w P. jako pracodawca (płatnik składek), jest zobowiązany do odprowadzania składek do ZUS z tytułu ubezpieczeń społecznych pracowników, to jest ubezpieczenia emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego.

W latach 2005-2010 obowiązywał u płatnika składek Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z 2002 roku uzgodniony przez właściciela S. S. z przedstawicielem pracowników J. T..

Regulamin w rozdziale I § 2 pkt 1 uzależnia przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Roczny preliminarz dochodów i wydatków Funduszu co roku w terminie do dnia 31 marca ustalał właściciel S. S., który był również uprawniony do administrowania środkami Funduszu. Natomiast decyzje przyznające pracownikom świadczenia uzgadniane były z pracownikiem uprawnionym do reprezentowania interesów załogi (§ 2 pkt 5 regulaminu).

Do korzystania z funduszu w myśl rozdziału II § 4 pkt 1 uprawnieni są:

1. pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, w tym w celu przygotowania zawodowego bez względu na wymiar czasu pracy, rodzaj umowy o pracę, z wyłączeniem pracowników przebywających na urlopach bezpłatnych,
2. pracownicy przebywający na urlopach wychowawczych,
3. osoby zatrudnione na podstawie umowy o wykonanie pracy nakładczej,
4. osoby zatrudnione na podstawie umowy agencyjnej, wykonujące pracę nieprzerwanie co najmniej przez 30 dni,
5. emeryci i renciści – byli pracownicy przedsiębiorstwa,
6. członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1-5, również w okresie odbywania przez te osoby czynnej służby wojskowej, służby w obronie cywilnej, służby zastępczej lub służby w formacjach zbrojnych, nie wchodzących w skład Sił Zbrojnych w zakresie objętym ustawą o powszechnym obowiązku obrony:
 - a) małżonek z wyjątkiem małżonka posiadającego rozdzielność majątkową,
 - b) dzieci własne, dzieci jednego z małżonków, jeżeli na tym małżonku ciąży obowiązek wychowania i utrzymania dziecka, dzieci cudze jeżeli obowiązek wychowania i utrzymania ciąży na osobie wymienionej w pkt 1-6.

Rozdział III regulaminu określa zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń.

W § 5 tego rozdziału ustalono tabelę zasad, warunków i wysokości przyznawania usług, świadczeń i pomocy. W myśl tego przepisu środki

z Funduszu Świadczeń Socjalnych mogą być przyznawane na:

- 1) udzielanie bezzwrotnej pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej w postaci:
 - a) zapomóg i pomocy rzeczowej dla osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej rodzinnej i materialnej, dla osób uprawnionych do korzystania z funduszu, w wysokości uzależnionej od możliwości finansowej Funduszu i dla której kryterium przyznawania zostało ustalone: szczególnie trudna sytuacja życiowa, rodzinna, materialna – dochód na jedną osobę pozostającą we wspólnym gospodarstwie domowym nie może przekroczyć na 1-szą osobę 100% najniższego wynagrodzenia w gospodarstwie, a na każda następną osobę 50% tego wynagrodzenia.
 - b) zapomóg i pomocy rzeczowej dla osób dotkniętych wypadkami losowymi;
- 1) nieodpłatne lub częściowo odpłatne świadczenia na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej to jest: imprezy okolicznościowe z zakupem drobnych upominków i przygotowywaniem poczęstunków (paczki świąteczne, upominki) z okazji np. Święta Bożego Narodzenia, Wielkanocy,

Nowego Roku dla wszystkich osób zatrudnionych u wnioskodawcy w wysokości od najniższego wynagrodzenia w gospodarce 5% do 50% na każde święto;

3) udzielanie zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe (na warunkach określonych w umowie) – podstawą przyznania takiej pomocy było oświadczenie o dochodach.

W latach 2005-2010 pracownicy S. S. korzystali ze świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w postaci paczek z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz zapomóg losowych. Zapomogi losowe przyznawane były wyłącznie na wniosek pracownika. Natomiast paczkę z okazji Świąt Bożego Narodzenia w spornym okresie otrzymał każdy pracownik wnioskodawcy bez konieczności składania wniosku o jej przyznanie. Pracownicy nie składali również oświadczeń o swojej sytuacji rodzinnej i majątkowej celem otrzymania świątecznej paczki. Każdy pracownik zatrudniony u wnioskodawcy w pełnym wymiarze czasu pracy otrzymał w spornym okresie paczkę świąteczną o tej samej wartości. Natomiast pracownicy zatrudnieni w mniejszym wymiarze czasu pracy otrzymali paczkę o mniejszej wartości odpowiadającą wymiarowi zatrudnienia.

Górną wartość paczki w spornych okresach każdego roku ustalał odwołujący po otrzymaniu od kadrowej I. W. listy zatrudnionych pracowników, wymiaru ich zatrudnienia wraz z informacją z biura podatkowego rozliczającego wnioskodawcę o wysokości zgromadzonych środków na rachunku Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i wysokości kwoty wolnej od podatku w danym roku.

W latach 2005-2008 i w 2010 roku wnioskodawca ustalił maksymalną wartość paczki na kwotę 380 złotych, natomiast w roku 2009 wartość paczki świątecznej ustalił na kwotę 792 złotych.

Przygotowywaniem paczek świątecznych w spornym okresie zajmował się kierownik działu zaopatrzenia, którym był zainteresowany W. W.. To on każdego roku dokonywał w hurtowni zakupu artykułów spożywczych oraz przemysłowych, a następnie rozdzielał je na poszczególne paczki. Paczki świąteczne choć miały taką samą wartość różniły się asortymentem towarowym. W. W. w ramach ogólnej kwoty, którą miał do wydatkowania kupował zróżnicowany asortyment.

Każdy pracownik zatrudniony u wnioskodawcy w pełnym wymiarze czasu pracy otrzymał w spornym okresie paczkę świąteczną o tej samej wartości. Natomiast pracownicy zatrudnieni w mniejszym wymiarze czasu pracy otrzymali paczkę o mniejszej wartości odpowiadającą wymiarowi zatrudnienia.

Pracownicy wnioskodawcy, w tym zainteresowani, przy odbiorze paczki towarowej podpisali listę sporządzoną przez kadrową I. W., na której obok nazwiska pracownika był wskazany wymiar jego zatrudnienia, ilość pobranych paczek oraz wartość paczki. Pracownicy wnioskodawcy zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy w spornym okresie pobrali paczki o następującej wartości:

- w 2005 roku - 379,36 złotych,
- w 2006 roku – 377,80 złotych,
- w 2007 roku – 376,38 złotych,
- w 2008 roku – 377,10 złotych;
- w 2009 roku – 792 złotych
- w 2010 roku - 376,48 złotych.

Podpisane przez pracowników wnioskodawcy listy pobranych paczek świątecznych o wartości uzależnionej od wymiaru zatrudnienia, wyciąg z rachunku bankowego, na którym zgromadzone były środki ZFŚS potwierdzający dokonanie wypłaty ogólnej kwoty, faktury źródłowe potwierdzające zakup artykułów wchodzących w skład paczek

kadrowa I. W. przekazywała do biura rachunkowego prowadzonego przez W. G. (1), które rozliczało płatnika w zakresie świadczeń socjalnych.

Dla celów rozliczenia podatkowego nie miało żadnego znaczenia w jaki sposób kwota wydatkowana ogólnie z ZFŚS będzie rozdzielona na poszczególnych pracowników tzn. czy pracownicy otrzymają paczki o takiej samej wartości czy też zróżnicowane.

M. D. (2) w spornym okresie mieszkała z rodzicami, prowadziła z nimi wspólne gospodarstwo i pomagała im w gospodarstwie rolnym. Zainteresowana dokładała się do opłat mieszkaniowych, nie posiadała nikogo na utrzymaniu. U pracodawcy otrzymywała wynagrodzenie w wysokości około 1.500-1.700 złotych netto. Była zatrudniona na stanowisku głównego technologa.

P. G. jest zatrudniony u wnioskodawcy od 4 lat na produkcji w oddziale w T., z tytułu zatrudnienia osiągał dochód w wysokości najniższej krajowej. W spornym okresie miał na utrzymaniu jedno dziecko w wieku 2 lat oraz żonę. Posiadał również gospodarstwo rolne o powierzchni 8 ha, z którego osiągał dochody.

G. T. pracował u wnioskodawcy od 2010 roku jako specjalista ds. kontroli jakości w pełnym wymiarze czasu pracy z wynagrodzeniem w wysokości najniższej krajowej. W spornym okresie był żonaty i posiadał jedno dziecko w wieku 1 rok. Nie posiadał innych dochodów, mieszkał z teściami.

D. M. pracował u wnioskodawcy od 2010 roku jako pracownik fizyczny z wynagrodzeniem w wysokości najniższej krajowej. W spornym okresie był żonaty i posiadał dwoje dzieci. Żona pracowała w gospodarstwie rolnym o powierzchni około 1 ha przeliczeniowego.

T. N. pracował u wnioskodawcy od 2007 roku do 2010 roku, uzyskiwał wynagrodzenie w wysokości najniższej krajowej. W spornym okresie był żonaty i posiadał dwoje dzieci. Żona nie pracowała. Od 2009 roku posiadał gospodarstwo rolne o powierzchni około 2 ha przeliczeniowego, z którego nie uzyskiwał dochodu.

A. S. pracowała u wnioskodawcy na stanowisku sprzedawcy z wynagrodzeniem w wysokości najniższej krajowej. W spornym okresie była w separacji z mężem.

Każdorazowo zainteresowani potwierdzali odbiór paczki podpisem na liście..

Za lata objęte sporem płatnik nie naliczył składek od wartości paczek świątecznych przyznanych i wypłaconych z ZFŚS pracownikom, w tym zainteresowanemu.

W okresie od 22 listopada 2011 roku do 9 grudnia 2011 roku organ rentowy przeprowadził u płatnika kontrolę, która wykazała, że płatnik przy przyznawaniu pracownikom w latach 2005 - 2010 paczek świątecznych o jednakowej wartości z okazji Świąt Bożego Narodzenia, nie otrzymał, ani też nie żądał od pracowników podania informacji umożliwiających przeprowadzenie indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej każdego z tych pracowników. Pracownicy nie składali wniosków o przyznanie pomocy z ZFŚS oraz nie składali oświadczeń o dochodach rodziny. Jedynym kryterium przyznania i wypłaty pomocy finansowej był wymiar czasu pracy pracowników wnioskodawcy.

ZUS mając na uwadze wyniki kontroli wydał zaskarżoną decyzję, w której ustalił podstawę wymiaru składek ubezpieczonego W. W. na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Płatnik nie kwestionował rachunkowych wyliczeń podstaw wymiaru składek ustalonych przez ZUS w zaskarżonej decyzji, a jedynie twierdził, że sporne świadczenia jako świadczenia socjalne nie powinny być wliczane do podstawy wymiaru składek.

W świetle tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie płatnika składek nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie spór dotyczył podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 i 6 oraz art. 83 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych ubezpieczeniom: emerytalnemu i rentowym, chorobowemu, wypadkowemu, oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Sąd Okręgowy przypomniał, że na podstawie art. 18 ust. 1 w zw. z art. 20a ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód w rozumieniu ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Niektóre rodzaje przychodów podlegają jednak wyłączeniu z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Zamknięty katalog przychodów, które nie podlegają uwzględnieniu do podstawy wymiaru składek zawiera rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 pkt 19 ww. rozporządzenia, nie stanowią podstawy wymiaru składek, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, które muszą odpowiadać warunkom opisanym w ustawie z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz w wydanym na podstawie art. 8 ust. 2 tej ustawy, regulaminie.

Sąd Okręgowy podzielił przy tym stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 20 czerwca 2012 r. w sprawie I UK 140/2012, zgodnie z którym założeniem ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych jest podział środków tego funduszu między uprawnionych według kryterium socjalnego, co wyklucza zasadę równości. Przepis art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. wyraźnie wiąże wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Oznacza to, że ocena zgodności wydatkowanych środków z regulaminem powinna obejmować w niniejszej sprawie także i to, czy przyznanie świadczeń odbyło się zgodnie z kryteriami o jakich mowa w regulaminie.

Przepis art. 8 ust. 2 u.z.f.ś.s. stwarza podstawę do stanowienia regulaminów jako zakładowego źródła prawa w zakresie zasad przeznaczania środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasad i warunków korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu. Swoboda zawartych w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona zasadą wynikającą z treści art. 8 ust. 1 u.z.f.ś.s., zgodnie z którą przyznawanie ulgowych usług i świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Sąd Okręgowy podkreślił, że o tym, czy dane świadczenie wypłacone z Funduszu Świadczeń Socjalnych spełnia kryterium socjalne nie decyduje wyłącznie to, czy świadczenie jest finansowane ze środków Funduszu oraz jego cel (pomoc pracownikom), jak twierdzi odwołujący, lecz także to, czy zostało ono uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Z tych powodów płatnik, jako pracodawca, ażeby w ogóle mógł prawidłowo rozdzielać sporne świadczenia musiał poznać sytuację życiową, rodzinną i majątkową uprawnionych do korzystania z indywidualnych świadczeń socjalnych. Takich kroków odwołujący jednak nie poczynił.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w ocenie Sądu Okręgowego, w sposób jednoznaczny wskazuje na to, że płatnik nie analizował indywidualnej sytuacji życiowej poszczególnych pracowników. Wszyscy pracownicy zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy otrzymali bowiem taką samą co do wartości pomoc. Zróżnicowanie paczek miało jedynie charakter iluzoryczny i wyrażało się w wyposażeniu paczek bądź w towary ekskluzywne, bądź też w towary pierwszej potrzeby.

Sąd podkreślił, że nie neguje twierdzenia odwołującego, iż z uwagi na długoletni staż pracy niektórych pracowników oraz małą ilość zatrudnionych osoby odpowiedzialne za dysponowaniem środkami Funduszu mogły znać ogólną sytuację majątkową beneficjentów Funduszu. Niemniej jednak wiedza ta z pewnością nie była szczegółowa, jak również nie dotyczyła wszystkich zatrudnionych. Mało prawdopodobne jest, ażeby wszyscy pracownicy zatrudnieni u jednego pracodawcy pozostawali jednocześnie w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej. Sytuacja

materialna i osobista ma wszak z natury rzeczy charakter zmienny, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w zróżnicowaniu pomocy przyznawanej każdego roku pracownikom z Funduszu.

Przyznanie przez płatnika składek spornych świadczeń bez indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika odbyło się zatem zdaniem Sądu Okręgowego z naruszeniem art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że sporne świadczenia nie miały charakteru socjalnego, gdyż ich otrzymanie nie wiązało się z zastosowaniem przez płatnika kryterium socjalnego z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. Ich wypłata i wysokość nie były poprzedzone ustaleniami dotyczącymi sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej każdego pracownika, któremu te świadczenia wypłacono, a zależały wyłącznie od tego, czy pracownik pracował pełnym wymiarze czasu pracy czy też w mniejszym, co nie spełnia przesłanki kryterium socjalnego. W konsekwencji świadczenia te stanowiły przychód

w rozumieniu art. 12 ust. 1 u.p.d.o.f., który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Co za tym idzie, Sąd Okręgowy, działając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zaskarżył S. S. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo- (...) - (...) w P. apelacją w całości, zarzucając:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, a to przepisu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe poprzez błędną jego wykładnię oraz błędne przyjęcie, że przyznane przez wnioskodawcę (płatnika składek) paczki z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych nie mieszczą się w granicach pomocy finansowej, a zatem stanowią podstawę wymiaru składek w sytuacji, gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika wniosek przeciwny

2) naruszenie przepisów prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a to przepisów art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na:

- odmowie przydania przymiotu wiarygodności zeznaniom świadków I. W., W. W. i J. T. w zakresie w jakim wyżej wymienieni zajmowali się ustalaniem i analizą sytuacji materialnej oraz rodzinnej pracowników Przedsiębiorstwa (...) w P., a w konsekwencji ustalenie, że dokonana przez W. W. i J. T. analiza sytuacji życiowej poszczególnych pracowników miała charakter iluzoryczny w sytuacji, gdy zeznania wyżej wymienionych świadków są logiczne, konsekwentne oraz wzajemnie się uzupełniają, a J. T. jako kierownik załogi zakładu w B. oraz W. W. jako kierownik zakładu w P. posiadali, z racji zajmowanego stanowiska, faktyczną wiedzę na temat sytuacji materialnej i rodzinnej pracowników,
- odmowie uznania za wiarygodne zeznań wnioskodawcy, W. W., J. T. i I. W. co do faktycznego zróżnicowania przyznawanych pracownikom paczek pod względem wartości w latach 2005-2010 w sytuacji, gdy ze zgromadzonego i prawidłowo ocenionego materiału dowodowego wynika przeciwny,
- odmowie uznania za wiarygodne i stanowiące podstawę poczynienia ustaleń faktycznych dokumentów w postaci list paczek o zróżnicowanych wartościach z podziałem na paczki A, B i C w sytuacji, gdy W. W. w sposób logiczny i spójny wyjaśnił, na czym się oparł i czym się kierowała sporządzając ww. dokumenty,
- oparciu rozstrzygnięcia o listy pobranych paczek świątecznych podpisanych przez pracowników w sytuacji, gdy świadkowie I. W. oraz W. G. (2) w toku przeprowadzonego postępowania dowodowego w sposób przekonujący wyjaśnili, iż powyższe dokumenty zostały sporządzone jedynie w celu rozliczenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i nie odzwierciedlały faktycznej wartości poszczególnych paczek,

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie, że zapłacił składki na ubezpieczenie społeczne od pracowników w prawidłowej wysokości oraz skorygowanie kosztów postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja S. S. nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny i zastosował właściwe prawo materialne. Szczegółowo i wnikliwie dokonał rozważań prawnych. Przywołał ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego odnośnie problematyki, jakie świadczenia wypłacone pracownikom mogą być uznane za świadczenia socjalne, a jakie nie i jakie konsekwencje na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych wywołuje nieuznanie wypłaconych świadczeń za świadczenia socjalne. Sąd Apelacyjny podziela ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji uznając, za niezasadny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów.

W ocenie Sądu odwoławczego, wbrew zarzutom apelacji ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy są prawidłowe i kompletne i wynikają z oceny materiału dowodowego dokonanej przez pryzmat dyrektyw płynących z treści art. 233 § 1 k.p.c.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. należy mieć na uwadze, że co do zasady Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, dokonując wyboru określonych środków dowodowych. Jak trafnie przyjmuje się przy tym w orzecznictwie sądowym, jeżeli z określonego materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Wyłącznie w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie Sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo- skutkowych, to przeprowadzona przez Sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2014 r., III AUa 233/14, LEX nr 1602949, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2001 r., II CKN 588/99, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2002 r., II CKN 817/00, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CKN 160/01, nie publ.).

Dlatego też strona chcąc podważyć sędziowską ocenę dowodów nie może ograniczać się do przedstawienia własnej ich oceny, ponieważ jest to zwykła polemika ze stanowiskiem Sądu nie mogąca odnieść skutku. Konieczne jest wskazanie w takiej sytuacji przyczyn, dla których ocena dowodów nie spełnia kryteriów określonych w art. 233 § 1 k.p.c.

Przechodząc do zarzutu strony apelującej stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy poprawnie zebrał i rozważył wszystkie dowody oraz ocenił je

w sposób nie naruszający swobodnej oceny dowodów, uwzględniając w ramach tejże oceny zasady logiki i wskazania doświadczenia życiowego. Wbrew stanowisku skarżącego Sąd ten, na podstawie materiału dowodowego sprawy, dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i trafnie określił ich konsekwencje wyjaśniając przyczyny, dla których odmówił waloru wiarygodności zeznaniom płatnika składek, zainteresowanego W. W. oraz świadka J. T. w części dotyczącej różnicowania przyznanych pracownikom paczek pod względem ich wartości. Odmienne ocena tychże zeznań przez apelującego w konfrontacji z pozostałymi dowodami w postaci chociażby list wydanych paczek nie wytrzymuje krytyki.

Podkreślić należy, że w niniejszej sprawie niewątpliwie istotne było ustalenie czy świadczenia wypłacane z ZFŚS miały charakter świadczeń socjalnych w rozumieniu ustawy o zakładowym funduszu socjalnym, jednakże spór, który wyznacza treść zaskarżonej decyzji, dotyczy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników

(podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, i z mocy art. 11 pkt 1 i art. 12 pkt 1 tej ustawy, ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu) oraz podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2008r. Nr 164, poz. 1027, ze zm.). Organ rentowy ustalił nową, wyższą podstawę wymiaru tych składek wliczając do niej świadczenia socjalne wypłacone zainteresowanemu pracownikowi w wysokościach i okresach określonych w zaskarżonej decyzji - w formie paczek świątecznych.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. Stosownie do powołanego wyżej punktu 9 art. 4 - użyte w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Zgodnie zaś z art. 81 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 roku, poz. 361, ze zm.) za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za nie wykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Zatem wartość paczek świątecznych uzyskanych od pracodawcy jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 12 wyżej wymienionej ustawy. Wyłączenia z podstawy wymiaru składek wynikają z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, które zawiera zamknięty katalog przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek. Na podstawie § 2 ust. 1 pkt 19 wyżej wymienionego rozporządzenia, nie stanowią podstawy wymiaru składek świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że u płatnika składek – S. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo (...), istniał regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Regulamin ten (w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie) w § 5 wymieniał świadczenia, na sfinansowanie lub dofinansowanie których mogą być przeznaczone środki z ZFŚS, w rozdziale III określał zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz warunki i zasady korzystania z usług i świadczeń. Regulamin w § 2 pkt 1 zawierał treść: „przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależniona jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu”. Treść tego paragrafu to powtórzenie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 1996 r. Nr 70 poz. 335 ze zm.), który stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Co do zasady więc regulamin z 2002 roku odpowiada wymogom ustawowym. Problem polega jednak na tym, że pracodawca przyznawał świadczenia z Funduszu w sprzeczności do treści § 2 pkt 1 regulaminu.

Regulamin nie określał, w jaki sposób pracodawca ma ustalać sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Brak w regulaminie jakichkolwiek reguł odnoszących się do sposobu ustalania przez pracodawcę sytuacji socjalnej, tj. życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej. Brak ten

nie oznacza, że pracodawca był zwolniony od dokonania powyższych ustaleń. Fundusz Świadczeń Socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach. Art. 8 ust. 2 ustawy wymaga, by pracodawca w regulaminie - uzgodnionym z zakładowymi organizacjami związkowymi - ustalił między innymi "warunki korzystania przez osoby uprawnione z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu". Treść art. 8 ust. 1 ustawy uzasadnia przy tym tezę, że pracodawca nie może ustalić tych warunków według wybranych przez siebie kryteriów, z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w tym przepisie, tej mianowicie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu zostało uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Jest to tzw. kryterium socjalne, którego przyjęcie przez ustawodawcę prowadzi do wniosku, że jest wykluczone przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z Funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady "każdemu po równo". Doświadczenie życiowe pokazuje zarazem, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości, na co trafnie zwrócił również uwagę Sąd Okręgowy. Tym bardziej więc możliwość taką należy wykluczyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób (por. wyrok SN z 20.08.2001r., I PKN 597/00, OSNP 2003/14/331). Skoro środki z Funduszu mają łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin oraz wyrównywać sytuację bytową, socjalną pracowników, to muszą istnieć obiektywne i sprawdzalne kryteria oceny tej sytuacji. Ustawa z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 1996r., Nr 70 poz. 335 ze zm.) w art. 8 ust. 1 stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Ust. 2 - zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Zatem także ustawodawca nie wskazuje, w jaki sposób pracodawca ma ustalić sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Oznacza to, że pracodawca ma swobodę w zakresie, na podstawie jakich danych powyższą sytuację ustali. Może zatem dokonać tego chociażby w oparciu o wysokość średniego dochodu na jednego członka rodziny. Ten sposób oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej jest akceptowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jako usprawiedliwione kryterium oceny tej sytuacji, bo jest to obiektywnie czytelny i miarodajny sposób oceny zasadności ubiegania się o świadczenie z Funduszu. (por. wyrok SN z 6.02.2008r., II PK 156/07, OSNP 2009/7-8/96). Pracodawca ma także swobodę w doborze instrumentów, przy pomocy których ustali sytuację socjalną (życiową, rodzinną i materialną) osób uprawnionych. Może tego dokonać np. poprzez zobowiązanie ubiegającego się o świadczenie pracownika do złożenia oświadczenia, bądź wniosku, w którym znajdą się wszystkie niezbędne informacje dotyczące sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej tego pracownika, czyli takie informacje, które pozwolą pracodawcy, w zgodzie z ustawą i Regulaminem Funduszu, ustalić sytuację życiową, rodzinną i materialną. Ważne jest, aby przed przyznaniem świadczenia z Funduszu pracodawca rzeczywiście uzależnił samo przyznanie świadczenia, a następnie jego wysokość, od sytuacji socjalnej pracownika.

Z materiału dowodowego sprawy wynika jednoznacznie, że płatnik składek przed przyznaniem spornych świadczeń z ZFŚS, to jest paczek świątecznych, nie wiedział, jaka jest sytuacja życiowa, rodzinna i materialna pracowników, którym te świadczenia przyznał. Wbrew twierdzeniom apelacji Sąd pierwszej instancji trafnie wskazał, że analiza sytuacji życiowej pracowników w firmie (...) miała charakter iluzoryczny, a sformułowany przez apelującego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w tym zakresie należy uznać za całkowicie chybiony. Zasadnie Sąd Okręgowy wskazał, że nie jest możliwym, aby strona odwołująca znała szczegółową sytuację finansowo – osobistą każdego z pracowników bez zwracania się do nich o dokładne dane w tym zakresie. Zwykle sąsiedztwo, mała ilość zatrudnionych osób oraz długoletni staż pracy mogły powodować, że zarówno S. S., jak i kierownik zaopatrzenia, czy też przedstawiciel załogi pracowniczej znali ogólną sytuację zatrudnionych u płatnika osób. Trafnie jednak Sąd Okręgowy uznał, że wiedza ta nie była wystarczająca do dokonania indywidualnej analizy sytuacji materialnej i osobistej zatrudnionych w aspekcie przyznawanej pomocy z funduszu socjalnego. Uzależnienie wysokości świadczenia od wymiaru czasu pracy (które to kryterium ma charakter pozaustawowy), nie spełnia przesłanki sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej.

W istocie zatem sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z Funduszu, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a zatem nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20.06.2012r., I UK 140/12, opubl. L.).

Zgodnie z dotychczasową linią orzecniczą Sądu Najwyższego, którą Sąd Apelacyjny akceptuje, zwolnione od konieczności opłacania składek na ubezpieczenia są tylko takie wypłaty z zakładowego funduszu socjalnego, których dokonano z zastosowaniem kryterium socjalnego, tj. z uwzględnieniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14.05.2012r., I UZ 15/12, opubl. L.). Podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zasada ta stanowi, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady. Pomoc z funduszu może być dokonywana jedynie wówczas, gdy uzależnia się jej przyznawanie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika. Przyznane pracownikom sporne świadczenia nie były natomiast uzależnione od tej sytuacji, co spowodowało, że świadczenia te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, a nie świadczenia z funduszu świadczeń socjalnych, ze wszystkimi tego konsekwencjami prawnymi tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy. Jako przychód stanowiący podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku - Dz.U. Nr 161, poz. 1106 - oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych). Nie zachodzi tu więc wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 wymienionego rozporządzenia (por. też wyroki: z 16 sierpnia 2005r., I PK 12/05, OSNP 2006/11 – 12/182 i z 16 września 2009r., I UK 121/09, OSNP 2011/9 – 10/133, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 2011-10-18, III AUa 851/11, opubl. Orzecznictwo Sądów Apelacji B. rok 2011, Nr 2-3, str. 82, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 29.03.2011r., III AUa 541/2010, OSA 2012/3/5).

Nietrafny jest również zarzut naruszenia prawa materialnego - § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia M.P. i P.S. z 18.12.1998r. Przepis ten nie może być interpretowany z pominięciem treści art. 8 ust. 1 ustawy z 4.03.1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Kwestia ta była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 16 września 2009 roku (I UK 121/09), wyraził stanowczy pogląd, że jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów z kryterium socjalnym, to bony należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelacje.

Przewodniczący: Sędziowie: